

"ЗАХИСТИТИ СЕБЕ МОЖНА, ЛИШЕ ОБ'ЄДНАВШИСЬ..."

Наталка ПОКЛАД

Напередодні чергової роковини Чорнобильської трагедії наш кореспондент мав відверту розмову з президентом Всеукраїнської громадської організації інвалідів "Союз Чорнобиль Україна" Юрієм Андреевим

– Прошу, пане Юрію, – трохи історії.
– 1989 року ми створили дві організації: одна з центром у Москві, інша – з центром у Києві. А 15 червня 1990-го відбулася історична подія: чорнобильці СРСР на з'їзді в Києві об'єдналися, була прийнята концепція майбутнього чорнобильського законодавства, і радянська влада, яка перед цим ігнорувала окремі звернення до неї чорнобильців, була змушена визнати їхню організовану думку; парламенти України, Росії та Білорусії прийняли відповідні закони, а в решті республік відповідні постанови прийняли Ради Міністрів. Ось лише з цього моменту з'явився державний соціальний захист чорнобильців. Але мав бути орган виконавчої влади, який би координував комплекс робіт, і з нашої ініціативи був створений держкомітет. Його очолював Георгій Готовчиць, – він зробив надзвичайно багато для ліквідації аварії і посмертно нагороджений найвищою нагородою "Союз Чорнобиль Україна" – орденом Чорнобильського хреста № 1.

– За попередньої влади були прийняті закони, які сьогодні не завжди виконуються. Як ви на це реагуєте?

– Ці закони почали прийматися в 1990-1991 рр. Тоді була занадто політизована обстановка довкола чорнобильського законодавства. Щодо його поліпшення змагалися і ліві, й праві, причому не приховували, що це робиться, аби лише розвалити Радянський Союз, – про це відверто говорилось на телебаченні, по радіо, у Верховній Раді: мовляв, усі кошти виділятимуться не з українського бюджету, а з союзного – точніше, з тієї долі, котра перераховуватиметься до нього Україною... Союз навіть цього мінімального навантаження не витримав, розвалився, і вже з перших днів незалежності України її перший уряд на чолі з Вітольдом Фокінін мніс законопроект про зупинку терміном на рік чорнобильського законодавства, яке щойно було прийняте і навіть ще не вступило в силу, – до покращання економічної ситуації, тобто назавжди... Це був лютий 1992 року "Союз Чорнобиль України" вперше вивів тоді людей із протестом на вулиці...

– Подібні акції беруться до уваги?

– По-різному. Минулого року, 3 грудня, у міжнародний день інвалідів, ми провели демонстрацію на Хрещатику, аби привернути увагу влади до того, що відбувається довкола чорнобильців, і отримали бюджет, в якому практично немає для чорнобильців ані медичних програм, ані житлових, а решта виплат – компенсації, пенсії – заморожені в розмірах, попри те, що йде лавиноподібне зростання ціл, інфляція. І це на відміну від інших соціальних груп, у яких виплати збільшені.

– То якими бачить сьогодні свої завдання організація?

– Коли "Союз Чорнобиль Україна" створювався, він мав два завдання. Головне – формування державних со-

ціальних програм, підготовка законодавчих актів, забезпечення їх бюджетним фінансуванням, розробка нормативних документів, ефективні дії з їхньої реалізації... Друге – робота на міжнародному рівні: інформування громадськості про наші програми, привернення міжнародних грантів тощо. Згодом з'явилося ще одне завдання – захист прав людини, законних прав чорнобильців, бо сьогодні в Україні ці права надто часто стали ігнорувати чиновники та люди, яких звуть олігархами: вони за останні роки дуже збагатилися, і від них залежить доля решти людей.

– Сільки членів нараховує нині організація?

– Раніше було майже 500 тисяч учасників ліквідації аварії, а зараз на 40 відсотків менше. Вмирають активні, чудові люди, з великим досвідом та авторитетом, і тоді важко налагоджується робота в районних організаціях. Хоча структури нам вдається зберігати. Цього року відновила роботу Севастопольська організація, яка після смерті її голови не працювала 8 років. Пробоємо відновити Чернівецьку обласну організацію. Ефективно почала працювати Хмельницька, якої не було років 15: прийшли сильні люди, які розуміють, що одинцем неможливо ні своїх прав відстояти, ні допомогти іншим людям, тож треба бути разом. Звісно, такі дії викликають протидію влади. Імітується створення псевдо-чорнобильських міні-організацій, безлюдних, безавторитетних, їх тут-таки включають у бюджетне фінансування, причому на рівних із нами...

– Вони мають назви?

– "Чорнобиль-Єдність", усілякі міжнародні спілки чорнобильців чи інвалідів Чорнобиля тощо. Їхні структури по Україні біля 170. Нас же – майже 1000. Проте їх підтримує влада, аби показати протистояння з нами. Ми б'ємося головою об стіну, аби домогтися реалізації чорнобильських програм у повному обсязі, а ось є помірковані, конструктивні організації, із якими влада, мовляв, знаходить спільну мову. Тому "Союз Чорнобиль Україна" не входить ні в які громадські ради в Мінпраці...

Тож в організації – близько 160-170 тисяч осіб. Є чимало хворих, які роками приковані до ліжка. Звісно, фізичний і душевний біль заважають бути активними. Ось побачимо, яка буде чисельність нашої демонстрації на Хрещатику. У квітні 2003 року на подібну акцію вийшло 14 тисяч, 3 грудня минулого року – 4,5 тисяч, але це був робочий день...

На парламентських слуханнях пан Анатолій Семинога сказав, що за всі ці роки, відколи він працює в чорнобильському комітеті Верховної Ради, пропозиції поступали лише від "Союзу Чорнобиль Україна". На слуханнях від нас було близько 70 осіб, а запрошено всього – майже 300. Ось ті, хто любить сидіти і ні за що не відповідати...

– Що змінилося з часу торішніх парламентських слухань?

– На жаль, нічого. Хоча, як тематична форма роботи парламенту, все почалося з чорнобильських слухань у 1996 році, при уряді Є. Марчука, а згодом уже пішли слухання по ветеранах війни, по шахтарях тощо.

Саме тоді з ініціативи деяких депутатів був розвалений чорнобильський комітет ВР, знищений чорнобильський фонд. 1998 року Президент Кучма скоротив відрахування до фонду вдвічі, а через два тижні видав декрет і зовсім закрити...

– Як сьогодні співпрацюєте з МНС?

– Достатньо регулярно маємо робочі зустрічі з міністром, практично щотижневі контакти – із заступниками міністра, які відповідають за чорнобильські проблеми, а також чи не щоденні – з директором департаменту, з головними спеціалістами тощо. Тобто у нас абсолютно робочі стосунки. Чого, на жаль, немає із Міністерством праці, яке, аби розглядати нас як одну із багатьох чорнобильських організацій, створило громадську раду, куди включило 16 чи 17 усіляких організацій, які, в сумі взяті, менші будь-якої нашої районної ланки. І вони мають таке саме право голосу, як "Союз Чорнобиль Україна"! Фактично це профанація громадського життя України і обман Верховної Ради. Ось на останніх слуханнях заступник міністра праці заявляє, що більшість чорнобильських організацій виступила за нову редакцію чорнобильського закону, а проти – лише "Союз Чорнобиль Україна". Отже, в обивателя має виникнути таке враження, що й більшість чорнобильців – "за". А це ж зовсім не так. Мені чорнобильці доручили з'ясувати прізвища тих лідерів, які – "за" нову редакцію, адже вона руйнує всі наші статті, від першої до останньої. Всі форми соціального захисту там знищуються, перетворюються у формальність. Ми – за внесення змін, але треба захистити людей – індексувати пенсії інвалідам із числа учасників ліквідації аварії, евакуйованим... А друге: припинити образливу практику пов'язування причин смерті – з аварією на ЧАЕС: вдовам доводиться проходити цю процедуру. Ветерани війни вмирають у 80-90 років – і їм не потрібна ця формалістика, а чорнобильці відходять достроково, бо радіація – це прискорене старіння організму. Молодь, що була на ліквідації аварії і мала 30 років, не доживає до 50-ти...

– Чи є координатор чорнобильських програм?

– "Союз Чорнобиль Україна" вважає, що Міністерство України з питань надзвичайних ситуацій ефектив-

но проводить ті програми, які за ним збереглися, і має бути ідеологом, координатором, незалежно від того, які міністерства й відомства беруть участь у їхній реалізації. А то виходить за прикслів'ям: у сімох няхкох дитина без носа, і ніхто не відповідає конкретно за весь комплекс чорнобильських проблем, хоч вони всі народжені з одного кореня – і техногенні, й соціальні... Ми наполягаємо на тому, щоб МНС відновилося у своїх функціях – як було з 1996-го до 2003 року. Адже в 2008 році чорнобильський бюджет збільшився майже на третину – на 28%. Зростання хороше, можна було б вирішити головні проблеми: і медичні, й житлові, й пенсійні, що давно стали в нас безнадійними. Замість цього гроші пішли на треторядні програми, більше того – між них є ті, де високий відсоток нецільового використання коштів, тобто, м'яко кажучи, крадіжки...

– Як працюєте з Зоною?

– Неодноразово з допомогою "Союзу Чорнобиль Україна" відновлювались обсяги фінансування програм. Адже були періоди, коли в зоні по півроку не платили зарплату тим, хто дбає про її безпеку, і ми рішуче вмішувались у ситуацію, хоч, правда, профспілки зверталися до нас із великим запізненням.

На жаль, зроблено багато помилок у Зоні відчуження... Необроблено, на основі політичного рішення, зупинили Чорнобильську станцію, яка коштує кілька мільярдів доларів. Хіба Україна настільки багата, щоб розкидатись такими сумами? Ось Литва невелика, але з характером, думає про власні інтереси. Захід, напевне, теж тиснув на неї, щоб зупинити Ігнолінську атомну станцію, яка була і є значно небезпечнішою за Чорнобильську. Проте Литва чомусь заявляє Заходу: ви нам спочатку збудуйте компенсуючі потужності, забезпечте нас резервами палива, виділіть гроші на зняття станції з експлуатації, бо ми своїми силами не здатні цього зробити... І досі Литва веде на своїй станції реконструктивні роботи, а ми, керуючись невідомо чіми інтересами, без підготовки (ще не була готова котельня, не побудоване сховище відпрацьованого палива і підприємство з переробки радіоактивних відходів) зупиняємо станцію, на якій зовсім не вироблений ресурс, а 3-й блок міг ще спокійно працювати півроку, бо мав ядерне паливо. Тож маємо тяжкі екологічні наслідки. Єдине – в минулому році МНС зробило, на наш погляд, якісний прорив у роботах із приведення Чорнобильської АЕС у безпечний стан, і станція насправді знята з експлуатації.

На фото – момент освячення ікони "Чорнобильський Спас" у храмі Різдва Богородиці в Києво-Печерській лаврі. 2005 р.